

*Danuta Stawasz\**

## UWARUNKOWANIA ROZWOJU MAŁYCH GMIN

### WPROWADZENIE

Okres głębokich przemian systemowych, jaki ma miejsce w Polsce od 1989 r., odznacza się nakładaniem starych i nowych czynników rozwoju, powodując coraz większą złożoność sytuacji. Przemiany te o różnym charakterze, zakresie i stopniu natężenia występują również na poziomie gmin. Interesująca wydaje się odpowiedź na następujące pytania: które z gmin w Polsce i dlaczego mają największe szanse na rozwój? w których procesy restrukturyzacji rzeczowej i własnościowej przebiegają stosunkowo szybciej i sprawniej niż w pozostałych gminach i co jest tego przyczyną? jakie szanse na rozwój mają małe gminy wiejskie i miejsko-wiejskie? jakie czynniki ograniczają procesy restrukturyzacji na terenach małych gmin?

Reforma samorządowa, zapoczątkowana wyborami władz samorządowych w dniu 27 maja 1990 r., była dość ryzykownym wyzwaniem. Nikt nie był w stanie określić, jak silnie i skutecznie idea lokalnej samorządności będzie przyswojona przez lokalne wspólnoty oraz na jakie przeszkody napotkają lokalne społeczności, zarówno w zakresie realizacji przyznanych im zadań związanych z zaspokajaniem potrzeb bytowych mieszkańców, jak i kreacji procesów społeczno-gospodarczych na terenie swojej jednostki.

Władza lokalna (wybrana w demokratycznych wyborach) jest gospodarzem na terenie części kraju, wyłoniłym w podziale administracyjnym. Oznacza to jednocześnie, że odpowiada przed ludźmi, którzy ją wybrali, za rozwój tegoż obszaru i winna troszczyć się o jego zasoby. Osiągając przypisane jej ustawowo cele (ochrona środowiska, zaspokajanie wspólnych potrzeb mieszkańców, racjonalne wykorzystywanie lokalnych zasobów itp.), władza lokalna powinna oddziaływać na podmioty gospodarcze, organizacje i instytucje

\* Dr, adiunkt w Zakładzie Zarządzania Miastem i Regionem UŁ.

zlokalizowane na terenie gminy, aby mogły one – realizując własne cele – przyczyniać się także do rozwoju całej jednostki. Rola władz gminy nie ogranicza się więc do spraw bieżących, związanych z realizacją ustawowo przypisanych jej zadań, lecz obejmuje również określanie kierunków i możliwości rozwoju gospodarczego gminy. Wyznaczanie kierunków jest pierwszym krokiem do podjęcia realizacji pełnej polityki rozwoju. Etap kolejny to realizacja zamierzeń, obliczony na długi okres.

Polskie gminy stanowią zbiór niesłychanie zróżnicowany. Obok wielkich miast, jak np. Warszawa czy Łódź, występują gminy małe i bardzo małe, liczące poniżej 10 tys. mieszkańców<sup>1</sup>. Porównywanie ich osiągnięć w zakresie dynamiki rozwoju na przestrzeni ostatnich lat<sup>2</sup>, ze względu na często skrajne warunki wyjściowe, nie jest w pełni uzasadnione, jednak pewne obserwacje są godne uwagi.

Nie ulega wątpliwości, że szanse radykalnej poprawy struktury gospodarki w kierunku jej dopasowania do wymogów gospodarki rynkowej, poprawy stanu komunalnej infrastruktury technicznej, stanu finansów gminnych itp. mają w pierwszym rzędzie gminy duże. Małe gminy wiejskie i miejsko-wiejskie są w niekorzystnej pod tym względem sytuacji. Realizując procesy restrukturyzacji napotykają tak dużą ilość przeszkód, iż własnymi siłami nie są w stanie ich pokonać. Nie byłby to problem istotny dla procesu przemian w kraju, gdyby nie fakt, że liczba małych gmin w Polsce jest po prostu bardzo duża. Na 14,7 mln osób zamieszkałych w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich, 73,3% mieszka w gminach liczących poniżej 10 tys. osób (w przybliżeniu jest to 28% ludności kraju)<sup>3</sup>. Z tych to powodów istotne jest zidentyfikowanie czynników warunkujących przebieg procesów restrukturyzacji w małych gminach. Wydaje się, że pewne istotne ograniczenia tegoż procesu zaobserwowane w gminach województwa radomskiego oraz gminach położonych na styku województw łódzkiego i piotrkowskiego są typowe dla przebiegu restrukturyzacji również w małych gminach, poza tymi wymienionymi obszarami<sup>4</sup>.

<sup>1</sup> W Polsce było w 1993 r. ogółem 2465 gmin, z tego 308 to gminy miejskie, 535 gminy miejsko-wiejskie, a 1622 to gminy wiejskie; zob. *Rocznik statystyczny województw 1993*, GUS, Warszawa 1993, s. XL. Termin „małe gminy” występujący w artykule odnosi się do gmin cechujących się stosunkowo niską liczbą mieszkańców. Są to w większości analizowanych przypadków gminy wiejskie. Liczba mieszkańców badanych gmin nie przekracza 35 tys. osób, przeciętnie są to gminy liczące 8–10 tys. mieszkańców. Określenie „małe gminy” zdefiniowane w ten sposób nie wynika z rodzajowego, możliwego do przeprowadzenia podziału gmin w Polsce na: małe, średnie, duże, a jest jedynie określeniem pozwalającym na przybliżenie czytelnikowi rodzaju gmin (i ich problemów) objętych badaniami.

<sup>2</sup> Odnosi się to do okresu od wprowadzenia samorządu terytorialnego – ustawa z 8 marca 1990 r.

<sup>3</sup> *Rocznik statystyczny województw ...*, s. 25.

<sup>4</sup> Niniejszy artykuł powstał na podstawie wyników badań przeprowadzonych w ramach

**CHARAKTERYSTYKA WOJEWÓDZTWA RADOMSKIEGO**

Województwo radomskie zajmuje 2,3% powierzchni kraju i pod tym względem plasuje się na 16 pozycji. Liczba ludności województwa wynosi 759,6 tys. osób i zapewnia, podobnie jak w przypadku wielkości obszaru, 16 pozycję wśród województw w kraju. 47,6 % ludności mieszka w miastach, natomiast w samym Radomiu 230,7 tys. osób, co stanowi w przybliżeniu 30% ludności województwa<sup>5</sup>.

W skład województwa radomskiego wchodzi 63 gminy, z czego jedynie dwie są gminami miejskimi (Radom, Pionki). Największą gminą w województwie po Radomiu są Kozienice (33,4 tys. mieszkańców), najmniejszą zaś gmina miejsko-wiejska Wyśmierzyce, licząca poniżej 3 tys. mieszkańców (na terenie tej gminy jest położone najmniejsze miasto w Polsce – Wyśmierzyce – liczące 871 mieszkańców). W 49 gminach województwa radomskiego liczba ludności nie przekracza 10 tys. osób. Stopa bezrobocia w 1993 r. wyniosła średnio około 16%, przyjmując najwyższe wskaźniki (ponad 20%) w gminach, na terenie których jest położone również miasto. Tylko w 8 gminach wskaźnik ten był niższy niż 6%<sup>6</sup>.

**CHARAKTERYSTYKA GMIN OBSZARU ŁÓDZKO-PIOTRKOWSKIEGO**

Druga grupa gmin, które objęto analogicznymi badaniami, jak w przypadku gmin województwa radomskiego, to gminy położone na pograniczu województw łódzkiego i piotrkowskiego. Stanowi je 8 gmin, po cztery z każdego województwa. Są to gminy sąsiadujące z gminą Tuszyn, na terenie której jest położone jedyne miasto obszaru wyznaczonego przez badane gminy.

Miasto Tuszyn liczy ok. 7,2 tys. mieszkańców. Łącznie na terenie analizowanych gmin mieszka ok. 70 tys. osób. Wszystkie poza gminą Tuszyn są małymi gminami wiejskimi, których siedziby oddalone są od miasta Tuszyn od 8 do 22 km. W większości z nich sytuacja demograficzna jest niekorzystna, głównie wiąże się to z migracją ludności. W 6 z 8 gmin

tematu *Globalny program restrukturyzacji i prywatyzacji województwa radomskiego*, realizowanego przez zespół pracowników UŁ pod kierunkiem prof. dr hab. T. Markowskiego. Wykorzystano tutaj głównie wyniki prac zawarte w opracowaniu częściowym *Analiza jakościowa gmin, funkcje rozwojowe, szanse i zagrożenia*, Łódź, październik-grudzień 1993 (maszynopis powielony). Wykorzystano także wyniki badań uzyskane w trakcie realizacji tematu *Strategia rozwoju gminy Tuszyn w kontekście rozwoju obszaru łódzko-piotrkowskiego*, realizowanego przez ten sam zespół, Łódź, luty-kwiecień 1995 (maszynopis powielony).

<sup>5</sup> *Rocznik statystyczny województw ...*, s. XL, XLI.

<sup>6</sup> *Radomski informator statystyczny*, WUS, Radom 1993, s. 62.

występuje strukturalne bezrobocie, jedynie w 2 gminach obserwuje się spadkową tendencję liczby osób pozostających bez pracy.

Zjawiskiem charakterystycznym natury gospodarczej, które zaistniało w ostatnich latach na terenie tych gmin, jest działalność handlowa (hurtowy handel odzieżą) o znaczeniu ponadregionalnym, prowadzona na terenie gminy Rzgów i Tuszyn.

Rozwój gminy Rzgów i Tuszyn od kilku lat jest uzależniony od rozwoju działalności handlowej prowadzonej na targowiskach w Rzgowie („Ptak”), w Tuszynie i Głuchowie. Z tymi targowiskami łączy się obecnie rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw państwowych (MSP), głównie z obszaru dużych miast regionu łódzko-piotrkowskiego.

Według szacunków, na bazarach najczęściej zarabiają producenci, którzy sami zajmują się sprzedażą swoich wyrobów. Roczne obroty 7 tys. stanowisk (stoiska liczone łącznie: Rzgów, Tuszyn, Głuchów) ocenia się na 12–15 mln starych zł rocznie. Ten zespół bazarów zalicza się do jednego z dziewięciu największych miejsc targowych o tym profilu (handel odzieżą – zakup od producentów) w Polsce (nie brane są tu pod uwagę małe targowiska przygraniczne, wzdłuż wschodniej i zachodniej granicy)<sup>7</sup>.

#### CHARAKTERYSTYKA ZMIAN WPLYWAJĄCYCH NA PRZEBIEG PROCESÓW RESTRUKTURYZACJI W WYBRANYCH GMINACH WOJEWÓDZTWA RADOMSKIEGO ORAZ OBSZARU ŁÓDZKO- PIOTRKOWSKIEGO

Poniżej zostaną przedstawione zidentyfikowane zjawiska odnoszące się do badanych gmin, które w efekcie warunkują przebieg procesów restrukturyzacji na ich terenie. Wyeliminowanie negatywnego wpływu pewnych zjawisk zwiększa szansę na przyspieszenie procesów restrukturyzacji zarówno całego województwa radomskiego, jak i obszaru łódzko-piotrkowskiego. Trzeba wyraźnie powiedzieć, że eliminacja ta winna być rozłożona na lata, gdyż planowany proces zmian zachodzących w układach terytorialnych jest ukierunkowany na długi okres.

1. Zamożność gmin mierzona dochodami własnymi, jakie przypadają statystycznie na jednego mieszkańca, wskazuje na duże zróżnicowanie jednostek pod względem uzyskiwanych dochodów. Na terenie województwa radomskiego najbogatszą gminą jest Grójec (sady), w której dochody na jednego mieszkańca są dwa razy większe niż średnia dla gmin całego województwa. Jednocześnie w 47 gminach dochody własne w przeliczeniu na jednego mieszkańca nie przekraczają średnio 500 tys. zł w roku, w tym

<sup>7</sup> Dane liczbowe cyt. za: A. Godlewski, M. Sarjusz-Wolski, *Największy bazar nowoczesnej Europy*, „Wprost” 1995, 10.

aż 16 gmin uzyskuje ten wskaźnik na poziomie niższym niż 300 tys. zł (dane dla 1992 r. – stare zł).

Gminy obszaru łódzko-piotrkowskiego są bogatsze od gmin województwa radomskiego. Tutaj największe dochody własne ma gmina Tuszyń i są one ponad dwukrotnie wyższe niż dla najbogatszej gminy województwa radomskiego. Wysokie dochody uzyskała również gmina Rzgów. Pozostałe gminy obszaru łódzko-piotrkowskiego swoje dochody własne mają na poziomie ponad trzykrotnie niższym niż w gminie Tuszyń. Z badań wynika, że środki finansowe, jakimi dysponują małe gminy są dochodami stosunkowo niskimi, gminy są niezamożne. W prostym przełożeniu oznacza to, że gminy nie uzyskują z tytułu podatków i opłat lokalnych dostatecznych dochodów, pozwalających im na prowadzenie polityki rozwoju gminy (wyjątkiem są tutaj gminy bardzo bogate: Grójec, Rzgów, Tuszyń).

2. Większość z 63 gmin województwa radomskiego oraz wszystkie z regionu łódzko-piotrkowskiego nie wypracowały i nie posiadają sformalizowanego zapisu koncepcji lub programu rozwoju społeczno-gospodarczego. W praktyce oznacza to, że władze gmin skupiły się na sprawach bieżących, procesy gospodarcze przebiegają w sposób samoistny bez sterowania ze strony władz. Trzeba zauważyć, iż przewaga decyzji doraźnych prowadzi zawsze do naruszenia równowagi pomiędzy osiągnięciami w krótkim okresie i tworzeniem podstaw dla rozwoju jednostki w przyszłości. Stwierdzenia te są niejako w sprzeczności z innymi faktami, jakie mają miejsce w gminach. Większość z nich posiada w sensie formalnym zaktualizowane plany zagospodarowania przestrzennego, w których nie ma żadnych zastrzeżeń do planowanych uprzednio form zagospodarowania i zapisanych kierunków rozwoju przestrzennego.

3. Pobudzanie lokalnej przedsiębiorczości odbywa się głównie przez system ulg podatkowych (np. podatek od nieruchomości). W większości przypadków władze gmin oceniają, iż jest to mało skuteczny sposób oddziaływania. Nie stosuje się takich form pobudzania przedsiębiorczości, jak: doradztwo prawnoekonomiczne, ułatwienia instytucjonalne, dostęp do informacji, kojarzenie partnerów. Powszechny jest brak programów i pomysłów na wykorzystanie nie zagospodarowanego mienia gmin. Jedną z przyczyn tego zjawiska jest zapewne brak instytucji i organizacji otoczenia rynkowego, tj. fundacje, stowarzyszenia, izby gospodarcze, agencje rozwoju. Oczywiście tego typu instytucje i organizacje funkcjonują zarówno w regionie radomskim, jak i łódzko-piotrkowskim, ale są zlokalizowane w miastach wojewódzkich i koncentrują swoją działalność na terenie tych miast. Małe gminy mają utrudniony kontakt z tymi organizacjami, praktycznie nie mogą liczyć na stałą współpracę, nawet jeśli odległość gminy od miasta jest niewielka (1/2 godziny jazdy samochodem).

4. Władze gmin nie wykorzystują kredytów inwestycyjnych jako istotnego źródła finansowania budowy urządzeń infrastruktury technicznej. Mała gmina ma o wiele mniejsze szanse na zaciągnięcie i spłatę kredytu niż gmina średnia i duża.

5. Władze gmin przejawiają małą aktywność w zakresie stymulowania działań gospodarczych sektora prywatnego. Jeśli już jakieś działania są podejmowane, mają one charakter incydentalny, jest to odpowiedź na zainteresowanie pojawiającego się inwestora. W żadnej z wybranych do badań gmin obszaru łódzko-piotrkowskiego, ani jedno posiedzenie rady gminy obecnej kadencji nie było poświęcone problemom rozwoju sektora MSP. Nie ma w gminach współpracy między władzą a lokalnymi przedsiębiorcami.

6. Brak jest jakichkolwiek działań w zakresie promocji gminy, pokazania jej atutów, lokalnych produktów, marketingu, działań na rzecz zmiany struktury lokalnej gospodarki, promocji rozwoju usług (wyjątkiem są gminy bogate: Tuszyn, Rzgów, Grójec).

7. W małych gminach trudno jest wskazać lokalnych liderów, przy których współpracy można by rozpocząć wdrażanie lokalnych programów rozwoju gospodarczego. Poza kilkoma wyjątkami, w których za liderów uznawano osoby, najczęściej za liderów zmian uważa się „liderów zbiorowych”, tzn. instytucje, a nie osoby.

8. Gminy nie prowadzą aktywnych form walki z bezrobociem. Świadczy o tym mała aktywność władz gminnych w organizowaniu szkoleń związanych z podnoszeniem lub zmianą kwalifikacji osób pozostających bez pracy.

9. W małych gminach wiejskich ma miejsce bardzo niekorzystne zjawisko. Coraz mniejszy odsetek młodzieży po szkole podstawowej podejmuje naukę w szkołach średnich. Główna przyczyna tkwi w ogólnym zubożeniu społeczeństwa wiejskiego i większymi kosztami związanymi z kształceniem dzieci i młodzieży zamieszkałych w gminach wiejskich.

10. Władze gmin województwa radomskiego i obszaru łódzko-piotrkowskiego nie dysponują informacjami o zamierzeniach władz wojewódzkich w zakresie rozwoju gospodarczego województwa. Ponadto uważają, że rozdział środków finansowych z budżetu wojewody i jednostek powiązanych z budżetem na finansowanie zadań o charakterze infrastrukturalnym nie posiada jasnych kryteriów. Małe gminy mają zdecydowanie mniejsze szanse na dofinansowanie z budżetu wojewody zadań związanych z budową urządzeń infrastrukturalnych, co w rezultacie zmniejsza ich możliwości rozwoju w stosunku do dużych gmin. Należy podkreślić, że wyposażenie małych gmin w urządzenia infrastruktury technicznej od lat jest o wiele niższe niż w przypadku gmin dużych, silnie zurbanizowanych.

11. Większość małych gmin (będących zarazem słabymi ekonomicznie) postrzega swoją szansę na rozwój przez fakt sąsiedztwa z gminami lepiej

rozwiniętymi, bogatszymi. Gminy lepiej rozwinięte upatruje się jako ewentualne miejsce pracy dla własnej ludności bezrobotnej, jako szansę na zainteresowanie własnymi atutami inwestorów z terenów gmin bogatszych, oferuje się bogatszym sąsiadom tereny dla budownictwa letniskowego i rezydencjalnego.

12. Małe gminy niechętnie nawiązują współpracę z gminami sąsiednimi w celu realizacji wspólnych zadań.

13. Społeczeństwo małych gmin cechuje konserwatyzm, niechęć do zmian. Przejawia się to chociażby w niechęci ludności wiejskiej do podejmowania na wsi innej pracy niż w rolnictwie, we własnym gospodarstwie. W połączeniu z występowaniem bezrobocia argarnego jest to zjawisko niepożądane i niepokojące.

#### ZAKOŃCZENIE

Atutem małych gmin miejsko-wiejskich i wiejskich jest możliwość sprawniejszego rozwiązywania elementarnych problemów życia mieszkańców, która jest wynikiem bezpośredniego kontaktu władza – obywatel. Jednakże o większości zjawisk wpływających na możliwości rozwoju małych gmin decydują nie one same, lecz inne podmioty (np. wojewoda przez podział środków inwestycyjnych na infrastrukturę techniczną, dyrekcje i organy założycielskie przedsiębiorstw państwowych o podległych im jednostkach itp.). Małe gminy zasobniejsze w środki finansowe mogą jedynie w większym stopniu niż pozostałe oddziaływać na procesy gospodarcze zachodzące na ich terenie. Potwierdzeniem tego stwierdzenia jest sytuacja w gminie Tuszyn. Zlokalizowane tutaj targowiska przyczyniły się do zwiększenia dochodów budżetu gminy, zlikwidowania problemu bezrobocia, rozwoju sektora MSP, przedsiębiorczych zachowań ludności itp. Bazary i handel spowodowały również szereg negatywnych następstw, np. nadmierne obciążenie drogi krajowej nr 1 Łódź–Piotrków Trybunalski (codziennie na bazarach przebywa ok. 20–25 tys. osób, głównie z Łodzi), nadmierne nagromadzenie śmieci i odpadów, uciążliwości dla lokalnej społeczności. Gmina ta, choć dzięki funkcji handlowej uzyskuje wymierne, wysokie korzyści finansowe, bez wydatnej pomocy z zewnątrz nie będzie w stanie utrzymać w długim czasie tej funkcji na swoim terenie. Z własnych środków nie jest możliwym pokrycie kosztów modernizacji sieci dróg, co jest warunkiem koniecznym utrzymania handlu prowadzonego w takiej skali na terenie gminnych targowisk. W celu rozwiązania problemu dróg władze gminy mogą jedynie usilnie zabiegać o zewnętrzne środki finansowe.

Z przedstawionych przyczyn wynika, że procesy restrukturyzacji na terenach małych gmin napotykają istotne przeszkody i ograniczenia, czego

konsekwencją jest powolny proces zmian. Dlatego też wydaje się, że dla małych gmin generalnie istnieją dwie możliwości. Jedna polega na tym, że jeśli jest opracowany program restrukturyzacji dla pewnego regionu, do którego należy również wybrana gmina, to winna ona „wmontować się” w ten program, utożsamić się z nim, a realizując jego cele i zadania, przyspieszyć restrukturyzację na swoim terenie. Drugie możliwe rozwiązanie to łączenie się gmin sąsiednich i opracowywanie wspólnego programu restrukturyzacji. Realizacja wspólnie wypracowanych celów i zadań winna przynieść spodziewane efekty na terenie każdej uczestniczącej w programie gminy. Cechą wspólną jednego i drugiego podejścia jest koncentracja wysiłków i kapitałów gmin, które obecnie zbyt rzadko z różnych powodów łączą swoje wysiłki, możliwości i zamiary. Powstanie szerszych wspólnot samorządowych (powiatów) byłoby pożądanym rozwiązaniem na rzecz ściślejszej współpracy międzygminnej, która w przypadku małych jednostek jest szczególnie wskazana. Pojawiłyby się warunki dla wielu wspólnych inicjatyw gospodarczych, realizowanych w ramach porozumień i związków komunalnych. W sytuacji, jaką obecnie mamy, małe gminy przegrywają z dużymi, jeśli chodzi o tempo i zakres zmian, co dla rozwoju całego kraju jest zjawiskiem ze wszech miar niepożądanym.

*Danuta Stawasz*

#### DETERMINANTS OF DEVELOPMENT OF SMALL DISTRICTS

##### (Summary)

The self-government reform initiated by the elections of district self-government authorities (27th May 1990) marked also the beginning of changes in the field of management in the administrative districts in Poland. The local government chosen through the democratic elections assumed a real control over the area of its responsibility. It is responsible before the voters both for the accomplishment of its statutory tasks (environment protection, satisfaction of public needs of local inhabitants, rational use of local resources, etc.) but also for promotion of socio-economic processes within a given district.

The Polish administrative districts are extremely differentiated. Alongside large cities such as, for example, Warsaw or Łódź, there can be found small and very small districts with less than 10,000 population.

In this article there are discussed factors determining the restructuring processes in small administrative districts. These factors were identified by means of surveys carried out in over 70 small districts in the administrative provinces of Radom, Łódź and Piotrków.

Generally, the biggest constraint for the development of small districts are their insufficient technical infrastructure (roads, telecommunications, water-sewage systems) and lack of financial resources for construction and modernization of technical infrastructure facilities.

The other group of factors determining the development of administrative districts is of organizational character and connected with the management process. The identification of factors determining the socio-economic development in small districts of Poland may pave the way for reducing or even eliminating various barriers to their development.

## UWARUNKOWANIA TRANSFERU TECHNOLOGII DO MAŁYCH GMIN PRZEMISŁOWYCH na przykładzie regionu łódzkiego

### WPROWADZENIE

Wzrost gospodarki krajowej jest jednym z najważniejszych wskaźników rozwoju państwa. Wzrost ten jest wynikiem wielu czynników, w tym przede wszystkim wzrostu produkcji przemysłowej. Wzrost ten jest wynikiem wielu czynników, w tym przede wszystkim wzrostu produkcji przemysłowej. Wzrost ten jest wynikiem wielu czynników, w tym przede wszystkim wzrostu produkcji przemysłowej.

Wzrost ten jest wynikiem wielu czynników, w tym przede wszystkim wzrostu produkcji przemysłowej. Wzrost ten jest wynikiem wielu czynników, w tym przede wszystkim wzrostu produkcji przemysłowej. Wzrost ten jest wynikiem wielu czynników, w tym przede wszystkim wzrostu produkcji przemysłowej.

Dr hab. Andrzej W. Zieliński, Uniwersytet Łódzki, Instytut Ekonomii i Zarządzania